

Innst. 228 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 41 S (2010–2011)

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Serbia og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Serbia, begge av 17. desember 2009

Til Stortinget

1. Sammendrag

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Genève 17. desember 2009.

Et bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk er parallellitet med EU. Bakgrunnen for dette prinsippet er å sikre norske bedrifter like gode vilkår som konkurrenter fra EU-stater og for å bidra til prosesser av mer politisk karakter, som Barcelona-prosessen og stabiliseringsarbeidet på Vest-Balkan. Gjennom frihandelsavtalen med Serbia ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet i regionen, og styrke den økonomiske utviklingen i Serbia.

Frihandelsavtalen omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbejdede landbruksvarer, konkurransespørsmål og immaterielle rettigheter. Videre inneholder avtalen basisbestemmelser for investeringer, offentlige anskaffelser og tjenester. Det er også inngått egne avtaler mellom hver av EFTA-statene og Serbia om handel med landbruksprodukter som inngår som del av frihandelsavtalen.

Avtalen gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk. Frihandelsavtalen innebærer bedret markedsadgang for norsk eksport ved at Serbia skal fjerne all toll for industrivarer senest fire år etter avtalens ikrafttredelse. I fri-

handelsavtalens fortalebestemmelser bekrefter partene blant annet sitt engasjement og respekt for miljøhensyn, grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og næringslivets samfunnsansvar.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner det er blitt enighet om etter forutgående interne EFTA-møter.

I og med at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen anses som en sak av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 annet ledd.

Frihandelsavtalen, den norske erklæringen om investeringer og den bilaterale landbruksavtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykte vedlegg til proposisjonen. Øvrige vedlegg er overlevert Stortinget som utrykte vedlegg. Disse vedleggene er også tilgjengelige elektronisk på <http://www.regjeringen.no>.

1.1 Forhandlingene om frihandelsavtale mellom EFTA og Serbia

1.1.1 Forhandlingsprosessen

EFTA-statene og Serbia åpnet forhandlinger i april 2009. Forhandlingene ble avsluttet i juni samme år etter to forhandlingsrunder.

Norge var talsmann for EFTA. EFTAs felles forhandlingsposisjoner ble utviklet gjennom konsultasjoner mellom EFTA-statene. EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene. På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært avklart i en egen interdepartemental gruppe for EFTA- og tredjelandsspørsmål. Det har også vært redegjort for forhandlingene i møter med sivilsam-

funnsorganisasjoner (såkalte «samråd») og i EFTAs konsultative komité.

1.1.2 Samhandelen mellom Norge og Serbia og EFTA-statene og Serbia

Norske næringsinteresser i Serbia er i første rekke knyttet til telekommunikasjon. Ved Telenors oppkjøp av Mobi 63 for 1,513 mrd. euro i juli 2006 har Norge etablert seg som en av de viktigste utenlandske investorene i landet.

Norges samhandel med Serbia er begrenset. Den totale verdien på samhandelen var i 2009 på 87 mill. NOK, mot 213 mill. NOK året før. Verdien på norsk eksport utgjorde 59 mill. NOK i 2009, og 122 mill. NOK i 2008. Blant de viktigste norske eksportartiklene er kunstgjødsel, elektriske maskiner, andre maskiner, reaktorer, transportmidler og kjemiske produkter. Fra Serbia importerte Norge i hovedsak elektriske maskiner, aluminium og aluminiumsprodukter, klesplagg, frukt og nøtter.

I 2009 hadde den samlede varehandelen mellom EFTA-statene og Serbia en verdi av 2,6 mrd. kroner. Handelen har vokst betydelig de siste årene, og har mer enn doblet seg siden 2006.

1.1.3 Norsk-serbiske relasjoner

De mange jugoslaviske krigsfangene i Norge under andre verdenskrig skapte grunnlaget for det tette samarbeidet mellom Jugoslavia og Norge. Kontakten ble i etterkrigstiden institusjonalisert gjennom vennskapsforeninger og myndighetssamarbeid.

Siden 1999 har det vært et omfattende bistands-samarbeid. I dag er den årlige norske bistanden på om lag 135 mill. kroner. Reform av sikkerhetssektoren er av de mest krevende reformprosessene i Serbia, men samtidig av de mest avgjørende for videre demokratisering av landet.

Bistanden til Serbia inngår i en større norsk Vest-Balkan-satsing. Norge har siden tidlig 90-tall brukt mer enn 11 mrd. kroner på bistand til regionen, i første rekke til det som i dag er Bosnia-Hercegovina, Serbia og Kosovo. I dag er hovedprioriteringen for norsk bistand å bidra til å bygge demokratiske, bærekraftige stater og støtte deres integreringsprosess i europeiske og transatlantiske strukturer. I økende grad har norsk bistand også blitt brukt til næringsutvikling, utdanning og forskning for å bidra til økonomisk utvikling og økt sysselsetting. Omfattende korrupsjon er fremdeles en utfordring i hele regionen og det regionale samarbeidet hemmes av mistro mellom statene.

1.1.4 Situasjonen for menneskerettigheter

Menneskerettighetssituasjonen i Serbia har bedret seg betydelig, men det er fortsatt en del utfor-

dringer. Den politisk motiverte volden som kjennetegnet 90-tallet har opphørt, men overgrep fra politiet mot enkeltindivider forekommer fortsatt. Rettssikkerheten er bedret, men karakteriseres som relativt lav i europeisk målestokk. Menneskehandel er fortsatt et problem i Serbia.

Det er ennå et stykke igjen til at rombefolkningen er likestilt med den øvrige befolkningen, og overgrep mot rom får sjelden et rettslig etterspill. Den albanske minoriteten i Sør-Serbia har fortsatt levekår som ligger under gjennomsnittet. Arbeidslovgivningen følger internasjonale standarder.

1.1.5 Den økonomiske og politiske utviklingen i Serbia

Serbia er fortsatt preget av interne politiske spenninger, men en stadig bredere konsensus om EU-integrasjon bidrar til stor grad av enighet om sentrale elementer i politikken. Den serbiske regjeringen har som mål at landet skal bli medlem av EU innen 2014, og president Tadic overleverte 22. desember 2009 søknad om medlemskap til EU til det svenske formannskapet. Samarbeid med Jugoslaviadomstolen (ICTY) er fortsatt en betingelse fra EUs side for at integrasjonsprosessen skal fortsette. Opphevelsen av visumkravet til Schengenområdet 17. desember 2009 var et betydelig fremskritt i Serbia/EU-relasjoner.

For Beograd er Kosovo-spørsmålet grunnleggende og dreier seg om å sikre og forsvare nasjonale interesser. Ikke-anerkjennelse er rammen for alle aktører.

Den økonomiske krisen har dominert den offentlige debatten og det politiske ordskiftet i Serbia det siste året. Landet har blitt enig om en avtale med IMF, som stiller USD 4 mrd. til disposisjon for Serbia over de neste to årene. Til gjengjeld måtte serbiske myndigheter forplikte seg til vesentlige finanspolitiske innstramminger. Økende sosiale spenninger kan bli en stor utfordring for regjeringen.

1.2 Nærmere om noen av forhandlingsresultatene

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia vil være et bidrag til å støtte opp om den demokratiske og økonomiske utviklingen i landet og regionen for øvrig. Gjennom avtalen er Norge sikret gode betingelser for handelen med industrivarer inkludert fisk, som innebærer EU-behandling og -parallellitet. Resultatet gir også visse muligheter for økt handel med jordbruksvarer. For bearbejdede jordbruksprodukter har vi fått tilfredsstillende markedsadgang for de varer som er viktigst for EFTA. For ubearbejdede jordbruksvarer har Norge fått bedre markedsadgang inn til Serbia for spesielt kjøtt, ost og akevitt. Resultatet må betegnes som tilfredsstillende.

Videre fikk EFTA gjennomslag for at partene ikke kan treffe anti-dumpingtiltak mot hverandre. Dette var et høyt prioritert og prinsipielt viktig spørsmål for Norge i forhandlingene.

Opprinnelsesreglene er tilnærmet identiske med reglene som finnes i andre frihandelsavtaler mellom europeiske parter, og bestemmelsene om handelsfasitering gir partene viktige retningslinjer og forpliktelser overfor næringslivet hva gjelder informasjon og forutsigbarhet.

I avtalens fortale stadfester partene blant annet sine forpliktelser til prinsipper om demokrati, rettsikkerhet, rettsstatens prinsipper, menneskerettigheter og fundamentale rettigheter i samsvar med FN-pakten og FNs menneskerettighetserklæring, arbeidstakerrettigheter, herunder prinsippene i relevante ILO-konvensjoner, næringslivets samfunnsansvar, bærekraftig utvikling og anti-korrupsjon. Aktiv deltakelse i integrasjonsprosessen mellom Europa og Middelhavsregionen fremheves også.

1.2.1 Industrivarer

EFTA-statene og Serbia har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning. Som vanlig i avtaler med land som er kommet kortere i den økonomiske utviklingen enn EFTA-statene, er dette en asymmetrisk avtale. Dette innebærer at Serbia trapper ned sine tollsatser over en avtalefestet periode for sensitive varer, mens EFTA-staten trapper ned fra avtalens ikrafttredelse. Fra 1. januar 2014 skal Serbia ha fjernet alle resterende tollsatser.

1.2.2 Fisk og andre marine produkter

EFTA oppnådde et godt resultat for fisk og sjømat i frihandelsavtalen med Serbia og avtalen kan bidra til at Serbias betydning som marked for norsk fisk kan øke.

1.2.3 Bearbeidede landbruksvarer

Produktene som er dekket av avtalen er spesifisert i protokoll A. Protokoll A innebærer at EFTA-statene og Serbia gir tollkonsesjoner for bearbeidede landbruksvarer i henhold til varelistene i vedlegget. For Norges del omfatter dette bl.a. frisk, tørket og hermetisert frukt og grønnsaker, fruktsafter, nøtter, mais, sukkerholdige produkter og matolje og matoljeprodukter. EFTA-statene skal gi Serbia de samme tollreduksjoner de har gitt EU, mens Serbia skal gi tollreduksjoner til EFTA-statene i henhold til tabell 2 i protokoll A. Norge viderefører dagens system med råvarepriskompensasjon overfor Serbia.

1.2.4 Ubearbeidede landbruksvarer

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert gjennom EFTA-samarbeidet. Det er derfor fremforhandlet bilaterale landbruksavtaler mellom Serbia og hver av EFTA-statene om handel med slike varer. Disse er en integrert del av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia. Frihandelsavtalen og den supplerende landbruksavtalen vil bli notifisert samtidig til WTO for å tilfredsstille GATT-avtalens artikkel XXIV om at frihandelsavtalen skal omfatte den vesentlige delen av samhandelen. Landbruksavtalen mellom Norge og Serbia inneholder lister over tollkonsesjoner fra norsk og serbisk side. Opprinnelsesreglene i frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia gjelder også for varene omfattet av den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Serbia. Avtalen inneholder en klausul som forplikter partene, innenfor deres respektive landbrukspolitikk, til å søke å oppnå ytterligere tollreduksjoner for handelen med landbruksvarer.

1.2.5 Opprinnelsesregler og administrativt samarbeid

Frihandelsavtalens opprinnelsesregler går ut på at det settes bestemte krav for at varene skal regnes som varer med opprinnelse i EFTA-statene eller Serbia, slik at varer uten tilknytning til frihandelsavtalens parter ikke får fordeler av de tollreduksjoner som frihandelsavtalen gir. Opprinnelsesreglene presiserer krav til produksjon og bruk av innsatsmaterialer fra land som ikke er en del av frihandelsområdet.

1.2.6 Konkurransen

Frihandelsavtalens bestemmelser om konkurranse fastsetter at konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling, som har som formål eller er egnet til å vri konkurransen og som kan påvirke samhandelen mellom avtalepartene, er i strid med avtalen. EFTA-statene og Serbia har anledning til å bringe saker som angår konkurransekapitetets bestemmelser inn for Den blandede komité.

1.2.7 Beskyttelse av immaterielle rettigheter

På grunn av at Serbia hadde påtatt seg tilsvarende forpliktelser i frihandelsavtalen med EU innebærer forhandlingsresultatet, på enkelte områder, et sterkere beskyttelsesnivå for immaterielle rettigheter enn det som følger av WTOs avtale om immaterielle rettigheter, TRIPS.

1.2.8 Offentlige anskaffelser

Partene skal videreutvikle sin gjensidige forståelse av hverandres offentlige innkjøpslover og reguleringer med tanke på en progressiv liberalisering,

basert på ikke-diskriminering og resiprositet, av sine innkjøpsmarkeder. For å forbedre gjennomslutningen, skal partene publisere sine lover, eller på andre måter å gjøre sine lover, reguleringer og administrative bestemmelser offentlig tilgjengelig. Dette gjelder også internasjonale avtaler som kan tenkes å påvirke innkjøpsmarkedene.

1.2.9 Tjenester

Avtalen inneholder en utviklingsklausul for tjenestehandel. Dersom en part til denne avtalen inngår en frihandelsavtale med en tredjepart som inneholder bestemmelser som gir bedre betingelser for tjenestehandelen enn det partene til denne avtalen får, skal denne parten gis mulighet til å forhandle om tilsvarende behandling.

1.2.10 Betalinger og kapitalbevegelser

Partene forplikter seg til å tillate at alle betalinger og transaksjoner på driftsbalansen foretas i en fritt konvertibel valuta. Dette innebærer at det ikke kan legges begrensninger på kjøp av utenlandsk valuta dersom denne skal brukes til betalinger på driftsbalansen.

Kapital til investeringer foretatt i selskaper som er opprettet i samsvar med partenes lovgivning, all avkastning av kapitalen og de beløp som er et resultat av avvikling av investeringer, skal ikke underlegges valutarestriksjoner.

1.2.11 Institusjonelle bestemmelser og tvisteløsning

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i avtalens kapittel 6. Det opprettes en Blandet komité som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blandende komiteen skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og Serbia. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år. En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg eller protokoller. Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på. Komiteen skal også vurdere om det er behov for å utvide avtalen og kan anbefale at det skal innledes forhandlinger på områder som ikke er dekket av avtalen, eller som komiteen er enig om å videreutvikle.

Den blandede komité er konsultasjonsorgan i handelstvister under avtalen. Hittil har det ikke vært handelstvister under en EFTA-frihandelsavtale.

Avtalen inneholder bestemmelser om tvisteløsning ved tvister om tolkningen av partenes rettigheter og forpliktelser etter avtalen. Etter at tvistepartene har avholdt konsultasjoner er det gitt adgang til voldgift.

1.3 Norsk erklæring

Norge har avgitt en erklæring som presiserer bakgrunnen for at avtalens bestemmelse om investeringsbeskyttelse kun skal gjelde mellom Sveits, Island og Liechtenstein på den ene siden og Serbia på den andre siden. I tråd med situasjonen på avgivestidspunktet understreker erklæringen at grunnen til dette er at Norge for tiden ikke inngår internasjonale avtaler om investeringsbeskyttelse.

1.4 Den bilaterale landbruksavtalen

Det er fremforhandlet individuelle bilaterale avtaler om handel med ubearbeidede landbruksvarer mellom den enkelte EFTA-stat og Serbia.

I de bilaterale forhandlingene har det vært en forutsetning at hver avtalepart skal kunne gjennomføre sin egen nasjonale landbrukspolitik. Avtalen mellom Norge og Serbia inneholder lister over tollkonseksjoner fra henholdsvis Serbias og norsk side.

Landbruksavtalen medfører at Norge og Serbia skal gi hverandre tollkonseksjoner på landbruksvarer (opprinnelsesprodukter fra avtalepartene) som spesifisert i avtalens vedlegg. Dersom en av partene ønsker det, skal partene konsultere om videre liberalisering av handelen med landbruksvarer. I landbruksavtalens artikkel vises det til enkelte artikler i frihandelsavtalen mellom Serbia og EFTA som skal gjelde, med de nødvendige tilpasninger (*mutatis mutandis*) for landbruksavtalen.

Den bilaterale landbruksavtalen er tilknyttet bestemmelsene i WTO-avtalen om landbruk, og trer i kraft samtidig som frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia trer i kraft mellom Norge og Serbia.

1.5 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 S (2009–2010) Om skatte-, avgifts- og tollvedtak gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved frihandelsavtalen og landbruksavtalen med Serbia for budsjettperioden 2010. Avtalene vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

1.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia og den bilaterale avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Serbia vil ikke medføre budsjettmessige konsekvenser av betydning. Utover vanlige oppgaver i forbindelse med Den blandede komité samt toll- og opprinnelsesrelaterte spørsmål, vil ikke avtalene ha administrative konsekvenser av betydning. Avtalene vil legge til rette for økt handel

mellom Norge og Serbia, og dette vil gi samfunns-økonomiske gevinster for begge land. Gevinstene for Norge vil imidlertid være små, siden handelen må antas å ha lite volum.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Torgeir Dahl og Svein Flåtten, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til Prop. 41 S (2010–2011) om Samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Serbia og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Serbia, begge av 17. desember 2009. Frihandelsavtalen omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbejdede landbruksvarer, konkurransespørsmål og immaterielle rettigheter. Avtalen inneholder også basisbestemmelser for investeringer, offentlige anskaffelser og tjenester.

Komiteen viser til at målet med avtalene er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene, og har merket seg at avtalen er et klart signal om at Norge og resten av EFTA-landene ønsker å støtte opp om den demokratiske og økonomiske utviklingen i Serbia. Komiteen er kjent med at avtalene gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk, og er opptatt av at norske bedrifter med dette sikres like gode vilkår som konkurrenter fra EU-landene på dette markedet.

Komiteen er opptatt av at frihandelsavtalene setter fokus på menneskerettighetene, og er i den forbindelse positiv til at dette er tatt opp som et tema i frihandelsavtalen. Menneskerettighetssituasjonen i

Serbia har bedret seg betydelig, men det er fortsatt en del utfordringer. Dette styrker behovet for et slikt fokus fra vårt ståsted.

Komiteen merker seg at frihandelsavtalen og avtalen om handel med landbruksvarer er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted.

Komiteen tilrår at Norge ratifiserer frihandelsavtalen mellom EFTA- statene og Serbia og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Serbia, begge av 17. desember 2009.

3. Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Komiteens utkast til innstilling ble 17. februar 2011 oversendt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse. Utenriks- og forsvarskomiteen uttaler følgende i brev av 23. februar 2011:

«Utenriks- og forsvarskomiteen viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 17. februar 2011, vedrørende Prop. 41 S (2010–2011).

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til næringskomiteens merknader og innstilling til Prop. 41 S (2010–2011), og har ingen ytterligere merknader.»

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Serbia og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Serbia, begge av 17. desember 2009.

Oslo, i næringskomiteen, den 24. februar 2011

Terje Aasland

leder

Else-May Botten

ordfører

